

3 FINANČNÍ SEKTOR

Domácí finanční sektor se v roce 2018 vyvíjel příznivě a rostl ve všech segmentech. Bankovní sektor posílil kapitálovou vybavenost a ziskovost a disponuje vysokou likviditou. Pojišťovny udržely kapitálovou vybavenost i ziskovost v situaci, kdy vývoj na finančních trzích nepříznivě ovlivnil hodnotu jejich aktiv a závazků. Segmenty penzijních společností a investičních fondů byly v závěru roku 2018 zasaženy změnami cen některých jimi držných aktiv, což však nevedlo k odlivu investorů či systémově významným ztrátám.

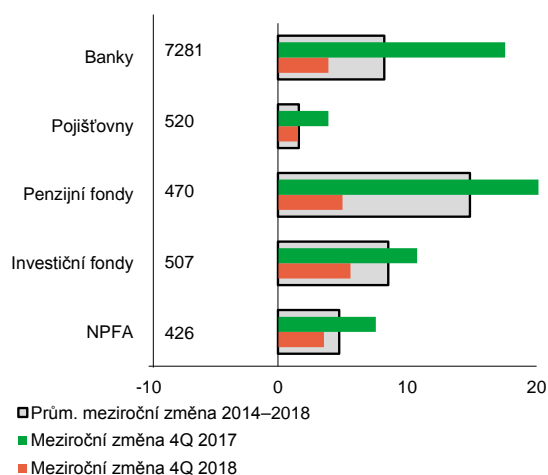
Příznivý ekonomický vývoj přirozeně zakládá rizika zranitelnosti v případě změny v ekonomickém a finančním cyklu. Vysoká ziskovost a kapitalizace bank je do značné míry podmíněna velmi nízkou úrovní ztrát ze znehodnocení aktiv, pokračujícím poklesem rizikových vah úvěrových portfolií převažující části bankovního sektoru a také rostoucími měnověpolitickými sazby v podmínkách vysoké likvidity bank. Případná kontrakce cyklu by mohla vést souběžně ke skokovému růstu úvěrových ztrát, výraznému poklesu ziskovosti a zvýšení rizikových vah s následným negativním dopadem na kapitálovou vybavenost bank. Vyšší citlivost segmentu penzijních a investičních fondů a pojišťoven na vývoj na finančních trzích a změny cen aktiv vyžaduje kvalitní řízení tržních a likvidních rizik, aby byla zachována dlouhodobá důvěra účastníků, investorů a klientů. Výsledky provedených zátěžových testů však dokládají, že stávající úroveň kapitálové vybavenosti, likvidity a ziskovosti rozhodujících částí finančního sektoru zajišťuje vysokou odolnost vůči předpokládaným šokům.

3.1 VÝVOJ VE FINANČNÍM SEKTORU

Graf III.1

Dynamika růstu jednotlivých segmentů finančního sektoru

(v %)

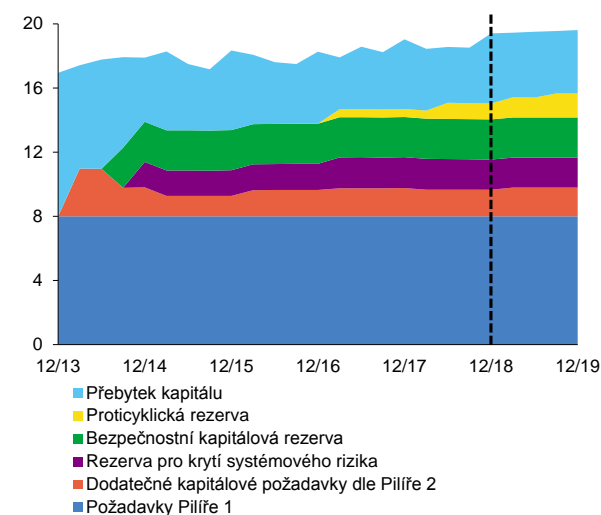
Pramen: ČNB

Pozn.: NPFA = nebankovní poskytovatelé financování aktiv. Číslo u svlé základny udává celkový objem aktiv ke konci roku 2018 v mld. Kč. Bankovní sektor zahrnuje i segment družstevních záložen.

Graf III.2

Struktura kapitálových požadavků v domácím bankovním sektoru

(v %)

Pramen: ČNB

Pozn.: Z důvodu částečného překryvu požadavků bezpečnostní kapitálové rezervy s požadavkem Pilíře 2 jsou od července 2014 požadavky Pilíře 2 očistěny o požadavky vyplývající ze zátěžových testů prováděných pro účely dohledu. Predikce přebytku kapitálu pro rok 2019 předpokládá konstantní úroveň rizikových vah, rizikové expozice jsou spočteny na základě předpokladů bank o budoucích úvěrech, které banky reportují do výkazu „Plány financování banky“ (FPSIFE10).

Bilanční suma segmentu investičních fondů se přiblížila velikosti pojišťoven

Všechny segmenty finančního sektoru vykázaly ke konci roku 2018 meziroční nárůst bilanční sumy (Graf III.1). Celková aktiva meziročně vzrostla o 3,8 % na 9,2 bil. Kč (178,2 % HDP).²³ Bankovní sektor²⁴, který představuje téměř 80 % aktiv finančního sektoru (Graf III.1), zaznamenal nejvyšší nárůst v absolutním vyjádření (o 273 mld. Kč, resp. o 3,9 %). Nejvyšší tempo růstu bilanční sumy vykázaly penzijní fondy (o 25 mld. Kč, resp. o 5,6 %) spolu s investičními fondy (o 24 mld. Kč, resp. o 5,0 %), které se výši celkových aktiv přiblížily pojišťovnam.

3.2 BANKY

3.2.1 Kapitál

Kapitálová vybavenost bank se v roce 2018 zvýšila

V průběhu roku 2018 vzrostl celkový regulatorní kapitál v domácím bankovním sektoru o 22 mld. Kč a dosáhl úrovně 494 mld. Kč.²⁵ Celkový kapitálový poměr se zvýšil o 0,4 p. b. na 19,6 % (Graf III.2) a kapitálový poměr Tier 1 o 0,4 p. b. na 19,1 %. Akumulace kapitálu ze zisku (+1,1 p. b. kapitálového poměru) a pokles agregátních rizikových vah (+0,3 p. b.) převážily vliv růstu klientských úvěrů (-0,8 p. b.) a ostatních aktiv (-0,2 p. b.) na kapitálový poměr.

Kapitálové přebytky jsou významnou složkou kapitálové vybavenosti

Souhrnný kapitálový požadavek složený z minimální regulatorně stanovené úrovně v Pilíři 1 (8 %), požadavků na základě vyhodnocení rizik dohledovým orgánem v Pilíři 2 (v průměru za sektor 1,8 %) a kapitálových rezerv (v průměru za sektor 5,9 %), splňuje většina bank s dostatečnou rezervou. Přebytek kapitálu dosahuje u systémově významných bank hodnoty 66 mld. Kč (3,6 p. b.), u ostatních bank 48 mld. Kč (6,2 p. b.).

Bankám bude v roce 2019 postupně stanovován minimální požadavek na kapitál a způsobilé závazky (MREL)...

Smyslem požadavku je vytvořit předpoklady pro řešení případného selhání banky, omezit zapojení veřejných prostředků a zmírnit dopady selhání na reálnou ekonomiku a finanční systém.²⁶ Požadavek zahrnuje absorpční složku pro pokrytí potenciálních ztrát selhavší banky, kterou tvoří současný kapitál dle Pilíře 1 a Pilíře 2.²⁷ Určené banky, které jsou významnými poskytovateli finančních služeb, budou navíc povinny udržovat také rekapitalizační složku. Ta má zajistit minimální regulatorní kapitálové vybavení banky pro další fungování a důvěru trhu po vyřešení krize. Minimální výše rekapitalizační složky MREL bude odpovídat úrovni kapitálových požadavků dle Pilíře 1 a 2 a může být bankou naplněna interními (v rámci skupiny) či externími způsobilými závazky nebo kapitálem, či jejich kombinací.

... kapitálové přebytky mohou napomoci k naplnění požadavku na MREL

Domácí banky nedisponují dostatečnou výší závazků, které by splňovaly požadavky kladené na způsobilé závazky. MREL (resp. jeho rekapitalizační složka) tak může být zčásti naplněn využitím kapitálových přebytků. To by ovšem mohlo ovlivnit schopnost reakce bank na měnící se ekonomické podmínky a omezit využití kapitálových přebytků jako potenciálního zdroje krytí zvýšených kapitálových požadavků. ČNB proto bude přístupy bank k naplňování požadavku na MREL průběžně analyzovat v souvislosti s interpretací výsledků zátěžových testů a kalibrací cyklických a strukturálních kapitálových rezerv.

23 Finanční sektor EU ke konci roku 2017 představoval 626 % HDP EU. Aktuálnější data nejsou za všechny členské země k dispozici.

24 Vzhledem k malému relativnímu objemu hodnoty vůči bankovnímu sektoru zahrnují aktiva bankovního sektoru rovněž družstevní záložny.

25 Z analýzy kapitálu bankovního sektoru jako celku v celé části 3.2 byly vyřazeny Česká exportní banka (ČEB) a Českomoravská záruční a rozvojová banka (ČMZRB). Důvodem je jejich 100% vlastnictví českým státem (a s tím související implicitní státní záruky za jejich závazky), jejich odlišný obchodní model a volatilita jejich úvěrového portfolia.

26 Blíže viz tematický článek Kahoun, T. (2019): *Minimální požadavek na kapitál a způsobilé závazky (MREL): Obecný přístup České národní banky*.

27 Kombinované kapitálové rezervy do výpočtu požadavku MREL nejsou zahrnuty.

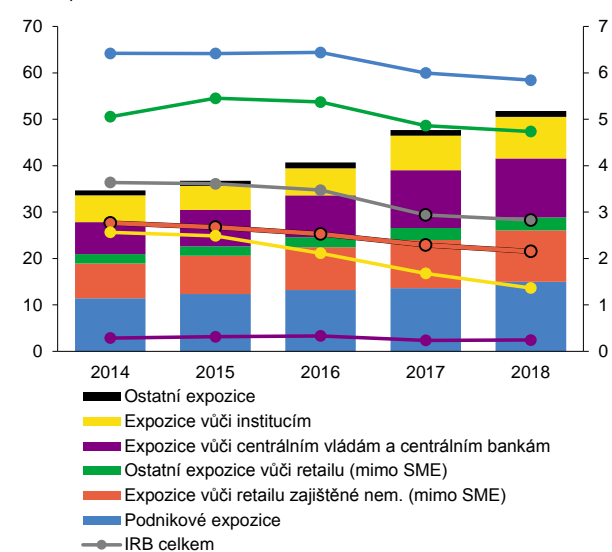
Kapitálová vybavenost některých bank by nemusela postačovat v nepříznivé fázi finančního cyklu

V *Nepříznivém scénáři* makrozátěžových testů ČNB (blíže viz část 4.1) neklesá kapitálový poměr bankovního sektoru jako celku pod úroveň kapitálového požadavku podle Pilíře 1 a Pilíře 2 (celkového kapitálového požadavku). V individuálních případech k tomu však dochází. Pod hranici celkového kapitálového požadavku by se dostalo celkem 11 bank, přičemž jedna z nich patří mezi systémově významné.

Graf III.3

Průměrné rizikové váhy a velikost nejvýznamnějších kategorií expozičních s přístupem IRB

(v %; pravá osa: v bil. Kč)

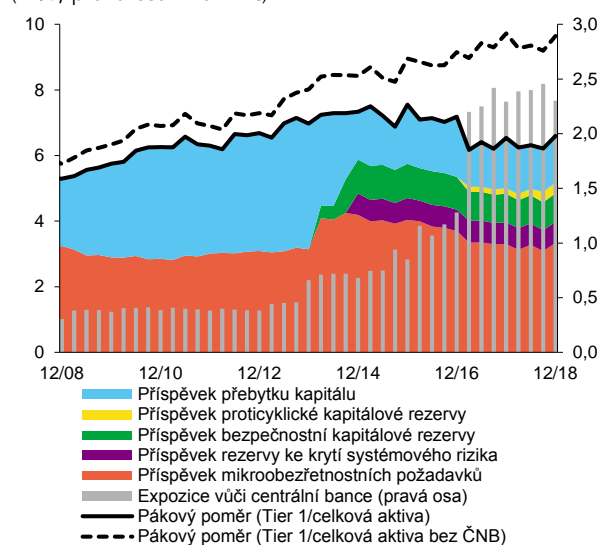
Pramen: ČNB

Pozn.: Značky spojené čarami udávají velikost rizikových vah pro jednotlivé kategorie expozičních (levá osa). Výška sloupců udává velikost expozičních (pravá osa). Barevné označení značek odpovídá barevnému označení sloupců.

Graf III.4

Struktura pákového poměru podle zdrojů kapitálu

(v %; pravá osa: v bil. Kč)

Pramen: ČNB

Pozn.: Z důvodu nedostupnosti dat v delší časové řadě obsahuje jmenovatel pákového poměru celková aktiva (včetně expozičních vůči ČNB), přebytku kapitálu je tvořen celkovým kapitálem (nikoliv pouze kapitálem Tier 1).

Pokles agregátních rizikových vah u expozičních s přístupem IRB pokračoval i v roce 2018

Sestupný trend vývoje agregátních rizikových vah odvozených z interních modelů (IRB, 5,2 bil. Kč, 71,5 % expozičních bankovního sektoru) v roce 2018 navázal na dynamiku z předchozích let (pokles o 1,1 p. b. na 28,3 %).²⁸ Průměrné rizikové váhy se snížily u všech hlavních kategorií expozičních (Graf III.3) včetně úvěrů na pořízení nemovitostí (pokles o 1,4 p. b. na 21,5 %). Pokles je do značné míry odrazem příznivého ekonomického vývoje, který doprovází nízký výskyt negativních úvěrových událostí a příznivé míry výtěžnosti v návaznosti na rostoucí ceny nemovitostí, a s tím spojené příhodné podmínky pro realizaci zástav.²⁹ Na dynamiku rizikových vah u úvěrů na pořízení nemovitostí může působit rovněž Doporučení ČNB³⁰, které omezuje poskytování potenciálně rizikovějších úvěrů, což se může projevat v rizikových parametrech interních modelů bank.

28 V analýze rizikových vah jsou použita data o tzv. implicitních rizikových vahách. Ty jsou vypočteny jako rizikově vážená hodnota expozičních / hodnota expozičních dle evropského vykazovacího rámce COREP.

29 K rizikům cyklického vývoje rizikových vah stanovených dle přístupu IRB blíže viz Malovaná, S. (2018): *The Pro-Cyclicality of Risk Weights for Credit Exposures in the Czech Republic*, CNB WP 12/2018 a Brož, V., Pfeifer, L., Kolcunová, D. (2017): *Are the Risk Weights of Banks in the Czech Republic Pro-cyclical? Evidence from Wavelet Analysis*, CNB WP 15/2017.

30 Doporučení k řízení rizik spojených s poskytováním retailových úvěrů zajištěných rezidenční nemovitostí, viz <https://www.cnb.cz/cs/financni-stabilita/makrobezretnostni-politika/doporuceni-k-řízení-rizik-spojených-s-poskytováním-retailových-úveru-zajištěných-rezidenční-nemovitostí/>.

Dlouhodobý pokles rizikových vah může zvyšovat zranitelnost bankovního sektoru

Relativně nižší kapitálové požadavky k poskytovaným úvěrům (nižší rizikové váhy) mohou představovat pobídku pro úvěrovou expanzi příslušných portfolií. Relativně výraznější pokles rizikových vah v případě retailových úvěrů zajištěných nemovitostmi ve srovnání s podnikovými úvěry (-22,3 %, resp. -9,0 % v období 2014–2018) byl doprovázen nárůstem jejich podílu na úvěrech soukromému nefinančnímu sektoru o 7,8 p. b. (na 45,7 %). Nižší objem kapitálu vázaný na úvěry na bydlení za jinak stejných podmínek působí na zvýšení rentability kapitálu. Vytváří tak podnět pro upřednostňování růstu tohoto portfolia, což doprovází nárůst koncentrace. Ta může vést ke zvýšení zranitelnosti bankovního sektoru v případě materializace rizik. Pokles rizikových vah za jinak nezměněných podmínek rovněž snižuje absolutní objem kapitálu k příslušným expozicím požadovaný kapitálovou regulací a může tak zranitelnost dále zvyšovat. Možnými přístupy makrobezpečnostní politiky k omezení rizik plynoucích z klesajících rizikových vah se podrobněji zabývá Box 3.1.

Pákový poměr se mírně zvýšil

Pákový poměr by měl po transpozici nového legislativního rámce CRR II / CRD V (blíže Box 5.1) působit jako (rizikově nevážená) obezřetnostní pojistka vůči rizikům spojeným s nízkými rizikovými vahami.³¹ Ke konci roku 2018 se meziročně zvýšil o 0,1 p. b. na 6,6 % (Graf III.4). Podíl na mírném nárůstu pákového poměru má silnější meziroční přírůstek kapitálu (4,9 %) ve srovnání s dynamikou rozvahy a podrozvahy bankovního sektoru (4 %). Situace by se nicméně mohla změnit v případě obratu v hospodářském cyklu, kdy by případné rozpuštění proticyklické kapitálové rezervy, využití bezpečnostní kapitálové rezervy a snížení kapitálových přebytků mohlo vést k poklesu pákového poměru až cca k 4 % (Graf III.4), tedy blízko k hranici 3 %, která bude po transpozici nového rámce CRR II / CRD V představovat minimální požadavek na pákový poměr. Domácí banky i nadále drží velkou část svých bilancí (31,6 %) ve formě expozic vůči centrální bance, což je odrazem výrazného nárůstu devizových rezerv ČNB v období kurzového závazku v letech 2013–2017. Pákový poměr očištěný o expozice vůči centrální bance meziročně vzrostl o 0,4 p. b. na 9,6 %. Nová evropská legislativa CRR II / CRD V ovšem možnost očištění jmenovatele pákového poměru při výjimečných makroekonomických okolnostech o expozice vůči centrální bance nezahrnuje, i když to Basilejský výbor pro bankovní dohled umožňuje (Box 5.1).

BOX 3.1: MOŽNOSTI REAKCE MAKROBEZŘETNOSTNÍ POLITIKY NA POKLES RIZIKOVÝCH VAH U RETAILOVÝCH EXPOZIC ZAJIŠTĚNÝCH REZIDENČNÍMI NEMOVITOSTMI V ČR V EXPANZIVNÍ FÁZI CYKLU

Pozorovaný pokles rizikových vah v déletrvající expanzivní fázi cyklu může vést za určité situace k vyšší zranitelnosti některých bank (viz část 3.2.1). Takovou situaci je stav, kdy kapitálový požadavek odpovídající příslušné rizikové váze dosáhne úrovně, kdy kapitál nepokrývá neočekávané ztráty v případě nepříznivého ekonomického vývoje. ČNB věnuje v tomto ohledu zvláštní pozornost vývoji rizikových vah bank používajících přístup IRB ke stanovení kapitálového požadavku k úvěrovému riziku, zejména u expozic zajištěných rezidenčními nemovitostmi (dále hypoteční portfolio, viz Graf III.3).

Pro posouzení relevance rizik spojených s klesající úrovní rizikových vah v oblasti expozic IRB zajištěných rezidenčními nemovitostmi byla provedena citlivostní analýza kapitálového požadavku k hypotečnímu portfoliu s využitím metodického rámce zátěžových testů ČNB. Výchozím bodem analýzy byl Nepříznivý scénář pětiletého makrozátěžového testu z prosince 2018 (Rizika pro finanční stabilitu a jejich indikátory – prosinec 2018, část 3.3). Ten byl nastaven tak, aby obsahoval rizikové charakteristiky silné krize v nemovitostním sektoru. Dochází v ní k pětinasobnému zvýšení hodnoty parametru PD, jakož i zvýšení hodnoty parametru LGD o 25 p. b. v průběhu jednoho roku. Tyto hodnoty odpovídají průběhu nemovitostní krize ve Španělsku v letech 2012–2013 a byly využity v rámci obdobné citlivostní analýzy prováděné makrobezpečnostním orgánem Belgie při zavádění přírážky k úrovni rizikových vah u bank používajících pří-

31 Blíže Pfeifer, L., Hodula, M., Holub, L., Pikhart, Z. (2018): *The Leverage Ratio and Its Impact on Capital Regulation*, ČNB WP 15/2018.

stup IRB. Takto upravený nepříznivý scénář by měl v domácím bankovním sektoru za následek ztráty, které by na pětiletém horizontu vedly k poklesu kapitálového poměru z 18,7 % na 9,2 %, což je o 0,7 p. b. větší pokles, než v případě standardního Nepříznivého scénáře z prosince 2018.³² Lze nicméně konstatovat, že i přes výrazný dopad do kapitálu by se domácí bankovní sektor jako celek v případě silné krize v sektoru rezidenčních nemovitostí udržel nad úrovní regulačního 8% minima a vykázal dostatečnou míru odolnosti. Stanovení minimální hranice rizikových vah u hypotečního portfolia v ČR tak v současnosti není nezbytně nutné.³³

ČNB bude nicméně vývoj rizikových vah expozic IRB zajištěných rezidenčními nemovitostmi nadále podrobně monitorovat a v případě indikace nedostatečné odolnosti bank vůči nepříznivému vývoji hypotečního portfolia je připravena uplatnit přiměřené nástroje. Jednou z možností je ovlivňovat úroveň rizikových vah na základě čl. 458 CRR, jehož možné využití ČNB posuzovala již v ZFS 2015/2016 (část 4.3.2), se závěrem, že podmínky pro jeho využití nejsou naplněny.³⁴ V porovnání se zeměmi, které čl. 458 CRR v oblasti rizikových vah u hypotečního portfolia aktivně využívají (Belgie, Finsko, Švédsko), vychází ČR relativně příznivě i nyní – současné rizikové váhy v ČR jsou i přes sestupnou tendenci výrazně vyšší a zadluženost domácností je poměrně nízká (Tab. III.1 Box). ČNB je rovněž aktivní v uplatňování makrobezpečnostních opatření, která se přímo či nepřímo nemovitostních expozic týkají (LTV, DTI, DSTI, CCyB).³⁵

Možnou alternativou k použití čl. 458 CRR může být i sektorová rezerva ke krytí systémového rizika (KSR), která je obsažena v návrhu revize CRR II / CRD V (viz Box 5.1). Praktické využití sektorové KSR bude nicméně ovlivněno rychlostí implementace nových pravidel do národní legislativy (výhledově kolem roku 2020/21) a může podléhat aplikačním komplikacím z pohledu metodologie, včetně řešení překryvů s jinými makrobezpečnostními kapitálovými nástroji.

O problematice úrovně rizikových vah je třeba v neposlední řadě uvažovat v širším kontextu dalších chystaných regulačních opatření, např. stanovení tzv. výstupního prahu rizikových vah (output floor) v rámci balíku revizí Basel III či doporučení EBA ohledně přiměřeného zahrnutí dat z krizových let v rámci interních modelů bank.³⁶ Obě tato opatření mohou potenciálně přispět k vyšším úrovním rizikových vah i u hypotečního portfolia. Stanovení výstupního prahu za zjednodušeného předpokladu jeho závaznosti pro jednotlivá portfolia,³⁷ by znamenalo nastavení úrovně rizikových vah u expozic IRB zajištěných rezidenčními nemovitostmi ve výši 22,3 %, což je přibližně o 0,8 p. b. více než činí aktuální úroveň průměrných implicitních rizikových vah (viz část 3.2.1).³⁸ Doporučení EBA může znamenat, že banky

32 Prokázaná odolnost je však do značné míry podmíněna kapitálovými přebytky bankovního sektoru (viz část 3.2.1). Platí tak závěr k výsledkům makrozátěžového testu z prosince 2018 ohledně role přebytku kapitálu – pokud by ho banky dobrovolně nedržely, klesl by kapitálový poměr na horizontu testu pod regulační 8% minimum.

33 Případné zavedení hranice minimálních rizikových vah by nicméně nemuselo být pro banky příliš kapitálově nákladné. Dle výsledků analýzy v Boxu 3.2 v ZFS 2017/2018, která kvantifikovala mimo jiné dopad zavedení 25% hranice minimálních rizikových vah na kapitálové přebytky tuzemských bank, by takto nastavená hranice byla závazná pro 4 tuzemské banky, přičemž by došlo ke snížení kapitálového přebytku bankovního sektoru o 2,9 mld. Kč (0,6 % celkového kapitálu bankovního sektoru).

34 Závěry analýzy ukázaly, že rizikové váhy u hypotečního portfolia jsou v ČR v porovnání s jinými evropskými státy relativně vyšší, nastavení rizikových parametrů PD a LGD převážně obezřetné a ztrátovost nemovitostních expozic nízká. Analýza také upozorňovala na věcně i administrativně vysokou náročnost aplikace čl. 458 CRR, která vyžaduje zapojení řady orgánů EU.

35 Na druhou stranu trh rezidenčních nemovitostí v České republice vykazuje známky nadhodnocení při souběžném zvýšeném růstu trhu hypotečních úvěrů (viz. část 5.2). Rovněž je třeba zmínit, že všechny země, které využívají čl. 458 CRR, obdržely před aplikací tohoto článku od ESRB varování v oblasti vývoje rizik na trhu rezidenčních nemovitostí a úvěrů na jejich financování.

36 Blíže viz <https://www.bis.org/bcbs/publ/d424.pdf> a <https://www.eba.europa.eu/regulation-and-policy/model-validation/guidelines-on-pd-ldg-estimation-and-treatment-of-defaulted-assets>.

37 Výstupní práh bude nicméně počítán na úrovni celého portfolia.

38 Analýza byla provedena za předpokladu závaznosti revidovaných pravidel Baselu III stanovujících různé rizikové váhy pro různé intervaly hodnot LTV (viz Box 5.2 v ZFS 2017/2018). Není tedy uvažována současná hodnota rizikové váhy expozic zajištěných nemovitostmi v přístupu STA ve výši 35 %. Za tohoto předpokladu by hodnota rizikových vah u přístupu IRB implikovaná plně naběhlým výstupním prahem činila 25,4 %.

budou používat relativně vyšší hodnoty parametrů PD a LGD (a tedy vyšší rizikové váhy), než které implikují současné „through-the-cycle (TTC)“ hodnoty ovlivněné poměrně dlouhou příznivou fází cyklu.³⁹

Tab III.1 Box

Porovnání situace zemí využívajících čl. 458 CRR v oblasti rizikových vah v době notifikace a aktuální situace v ČR

Země	Belgie	Finsko	Švédsko	Česká republika
Notifikace	červenec 2017	srpen 2017	květen 2018	-
Platnost opatření	duben 2018	leden 2018	prosinec 2018	-
Úroveň rizikových vah IRB u expozic zajištěných rezidenčními nemovitostmi v období notifikace	9,7 %	8 %	3–13 %	21,5 %
Dluh domácností k HDP	60,9 %	65,7 %	88,2 %	31,4 %
Růst realizovaných cen nemovitostí (meziročně, 4letý průměr)	1,2 %	0,3 %	9,4 %	6,3 %
Nadhodnocení cen nemovitostí	10 %	N/A	30–65 %	Nad 10 %
Růst hypotečních úvěrů (meziročně)	5,3 %	2 %	5–9 % (2014–2018)	8,3 % (září 2018)
Makrobezpečnostní opatření v oblasti nemovitostních expozic	Ne	Tvrký limit LTV 90 % (95 % v případě koupě první nemovitosti) od 2016	Tvrký limit LTV 85 % od 2010 + požadavek na amortizaci od 2016	Opatření zaměřené na žadatele o úvěr (LTV, DTI/DSTI) od června 2015, resp. června 2017
Využívání CCyB	Ne	Ne	Aktuálně 2 % (2,5 % od září 2019)	Aktuálně 1,25 % (2,00 % od července 2020)

Pramen: ČNB, ESRB, EBA, národní autority, Eurostat, IMF

3.2.2 Úvěrové riziko

Současný přístup k úvěrovému riziku zahrnuje vzadhlédící pohled i očekávání budoucího vývoje

Při posuzování úvěrového rizika vyžaduje účetní standard IFRS 9 správné a včasné rozpoznání materializovaných úvěrových rizik (vzadhlédící pohled), kdy znehodnocení úvěrů již nastalo (nevýkonné úvěry – NPL, stupeň rizika 3 – znehodnocené) i budoucích očekávaných úvěrových rizik u úvěrů (vpředhlédící pohled), které aktuálně nenesou zjevné znaky znehodnocení (výkonné úvěry, stupeň rizika 1 – bez zvýšení a 2 – zvýšená). Rozpoznaná materializovaná i budoucí očekávaná úvěrová rizika pak kryjí banky opravnými položkami.

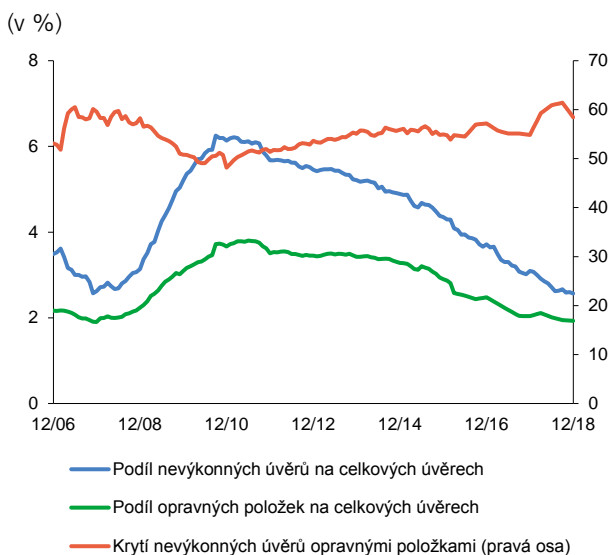
Materializovaná rizika měřená podílem nevýkonných úvěrů jsou nejnižší od roku 2007...

Podíl nevýkonných úvěrů (stupeň 3) na celkových úvěrech bank klesl v roce 2018 o 0,5 p. b. a ke konci roku činil 2,6 % (Graf III.5). Historicky nejnižších hodnot NPL od roku 2007 bylo dosaženo kombinací růstu objemu celkových úvěrů (ze 42 % a poklesu objemu NPL (z 58 %).

³⁹ Hodnoty TTC jsou stanovovány v případě domácích bank s přístupem IRB s časovým horizontem 8 let.

Graf III.5

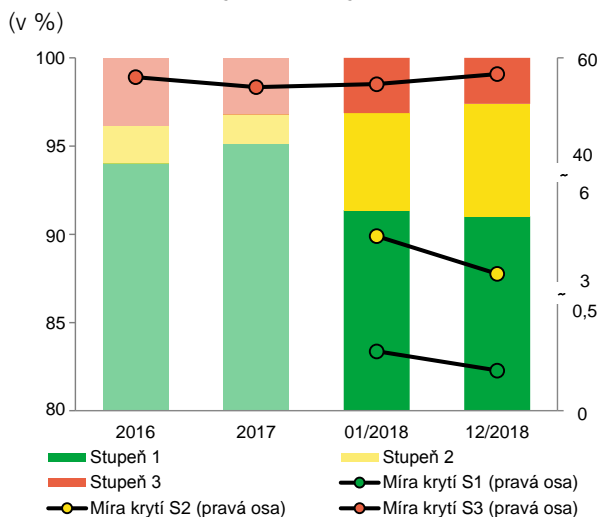
Nevýkonné úvěry a opravné položky v domácím bankovním sektoru

Pramen: ČNB

Graf III.6

Struktura a míra krytí klientských úvěrů

Pramen: ČNB

Pozn.: Grafické znázornění změn v úrovních měr krytí odpovídá jejich relativním změnám. Členění úvěrů za roky 2016 a 2017 odpovídá klasifikaci podle dřívějšího standardu IAS 39 na standardní, sledované a ztrátové úvěry. Nevýkonným úvěrům (NPL) odpovídají v rámci nově zavedeného účetního standardu IFRS 9 (k 1. 1. 2018) úvěry klasifikované ve stupni 3 – úvěry se znehodnocením.

... a krytí nevýkonných úvěrů opravnými položkami se jeví dostatečným

Zatímco míra krytí nevýkonných úvěrů opravnými položkami v sektoru domácností stagnovala, v případě nefinančních podniků došlo k jejímu mírnému nárůstu. Ke zvýšení míry krytí NPL u nefinančních podniků přispělo pomalejší rozpouštění opravných položek (-2,3 %) ve srovnání s dynamikou poklesu objemu nevýkonných úvěrů (-8,7 %).⁴⁰ V souhrnu tak celková míra krytí nevýkonných úvěrů za sektory domácností a nefinančních podniků ke konci roku 2018 dosáhla úrovně 57,5 % a od zavedení IFRS 9 vzrostla o 2,4 p. b. Vzhledem k historicky vykazovaným ztrátám i konzervativním předpokladům ztrát v makrozátěžových testech (část 4.1.1) u nevýkonných úvěrů⁴¹ se míry krytí NPL v jednotlivých sektorech jeví jako dostatečné.

Úpravy metodik IFRS 9 bank vedly k výrazným přesunům v rámci portfolia výkonných úvěrů

Vývoj objemu výkonných úvěrů ve stupni 2 v průběhu roku 2018 souvisel s úpravami metodik IFRS 9 bank pro přesun expozic mezi stupněm 1 a 2. Váha výkonných úvěrů bez zvýšeného úvěrového rizika (stupeň 1) na výkonných úvěrech od začátku roku 2018 klesla o 0,9 p. b. na 93,5 % (Graf III.6). Tento vývoj odrážel především výrazný nárůst celkového objemu výkonných úvěrů se zvýšením úvěrového rizika (stupeň 2, +22,6 %), který převážil zvýšení objemu úvěrů ve stupni 1 (+5,6 %) související s pokračujícím úvěrovým růstem (viz kap. 5.2). Podíl úvěrů se zvýšeným rizikem (stupeň 2) na výkonných úvěrech tak ke konci roku 2018 dosáhl 6,5 %.

40 Přechod na účetní standard IFRS 9 na počátku roku 2018 byl doprovázen jednorázovým navýšením objemu opravných položek i míry krytí úvěrů opravnými položkami. Pro zachování srovnatelnosti v průběhu sledovaného období proto meziroční srovnání ve zbytku části 3.2.2 používají výchozí hodnoty k 31. 1. 2018.

41 Bankami vykazované ztráty z nevýkonných úvěrů jsou k dispozici prostřednictvím výsledků šetření o mírách výtěžnosti, které ČNB provádí v dvouleté frekvenci mezi 9 nejvýznamnějšími bankami a stavebními spořitelny (poslední kolo šetření proběhlo v březnu 2017). Banky v tomto šetření uvádí skutečně realizované a očekávané míry výtěžnosti u NPL v členění na několik kategorií úvěrů nefinančním podnikům a domácnostem. Pro účely sektorové analýzy míry krytí NPL opravnými položkami jsou pak vykazované ztráty z nevýkonných úvěrů vypočteny jako (1 – míra výtěžnosti).

Očekávané úvěrové ztráty výkonných úvěrů jsou nízké...

Míra krytí výkonných úvěrů v sektoru domácností ke konci roku 2018 odpovídala období krátce po zavedení účetního standardu IFRS 9 v lednu 2018 (0,45 %). V případě nefinančních podniků míra krytí výkonných úvěrů v průběhu roku 2018 postupně klesla o 6 b. b. na 0,52 %. V obou sektorech došlo k poklesu měr krytí ve stupni 1 (Graf III.7 a Graf III.8) především vlivem slabšího růstu a v případě nefinančních podniků snížení opravných položek. Míry krytí ve stupni 2 se v průběhu roku 2018 výrazně snížily. Přesuny expozic doprovázené pouze omezeným navýšením opravných položek vedly k poklesu míry krytí ve stupni 2 především v sektoru domácností o 1,2 p. b. na 4,2 %.⁴² Vnímané očekávané úvěrové ztráty jsou tedy i nadále na velmi nízké úrovni.⁴³

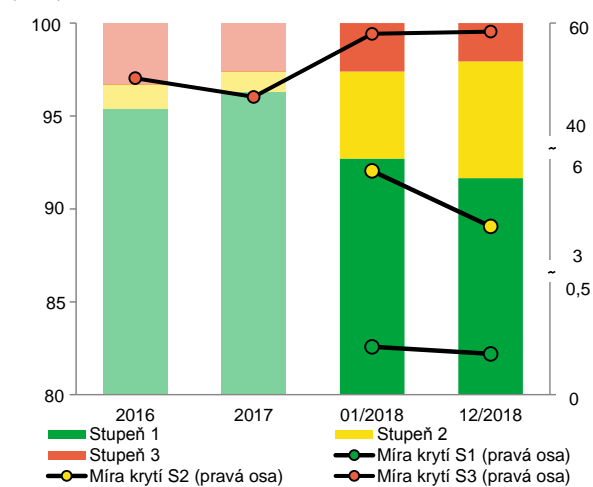
... a podporují obezřetnější přístup při nastavení proticyklické kapitálové rezervy

Zavedení nového účetního standardu IFRS 9 představovalo pro banky značné úsilí a investice v oblastech rozvoje modelových přístupů, metodik, interních procesů a datové a IT infrastruktury. Praktické uplatňování je spojeno se zvýšenými nároky na porozumění modelovým interakcím a chování očekávaných úvěrových ztrát v průběhu cyklu. Do budoucna lze očekávat další vývoj zejména modelových přístupů vzhledem ke skutečnosti, že standard v řadě oblastí ponechává značnou diskreci s výrazným vlivem na konečnou hodnotu očekávaných úvěrových ztrát. Dosud pozorovaný vývoj, kdy se vytvářený objem opravných položek výrazně neliší od hodnot za platnosti standardu IAS 39, podporuje z pohledu makrobezpečnostní politiky spíše obezřetnější přístup k nastavení proticyklické kapitálové rezervy (Box 3.2).

Graf III.7

Struktura a míra krytí úvěrů domácností

(v %)

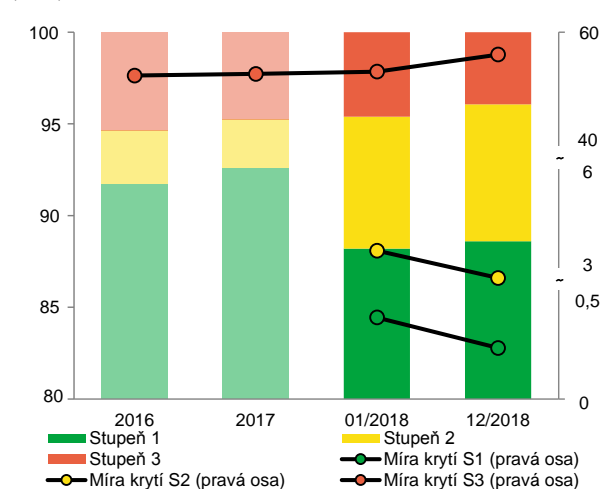
Pramen: ČNB

Pozn.: Grafické znázornění změn v úrovních měr krytí odpovídá jejich relativním změnám. Členění úvěrů za roky 2016 a 2017 odpovídá klasifikaci podle dřívějšího standardu IAS 39 na standardní, sledované a ztrátové úvěry. Nevýkonným úvěrům (NPL) odpovídají v rámci nově zavedeného účetního standardu IFRS 9 (k 1. 1. 2018) úvěry klasifikované ve stupni 3 – úvěry se znehodnocením.

Graf III.8

Struktura a míra krytí úvěrů nefinančním podnikům

(v %)

Pramen: ČNB

Pozn.: Grafické znázornění změn v úrovních měr krytí odpovídá jejich relativním změnám. Členění úvěrů za roky 2016 a 2017 odpovídá klasifikaci podle dřívějšího standardu IAS 39 na standardní, sledované a ztrátové úvěry. Nevýkonným úvěrům (NPL) odpovídají v rámci nově zavedeného účetního standardu IFRS 9 (k 1. 1. 2018) úvěry klasifikované ve stupni 3 – úvěry se znehodnocením.

42 Tento vývoj lze nicméně do značné míry přičíst průběžným metodickým úpravám v souvislosti s implementací IFRS 9. Po odečtení vlivu metodických změn míra krytí ve stupni 2 poklesla o 0,3 p. b. na 5,1 % při nezměněné celkové míře krytí výkonných úvěrů v sektoru domácností.

43 Ke konci roku 2018 měly opravné položky k výkonným úvěrům za sektor domácností a nefinančních podniků hodnotu přibližně 14 mld. Kč a tvořily tak 21,8 % jejich celkového objemu. Objem opravných položek k nevýkonným úvěrům ve stupni 3 odpovídal zhruba 51 mld. Kč.

BOX 3.2: VLIV OČEKÁVÁNÍ BANK NA VČASNOU A DOSTATEČNOU TVORBU OPRAVNÝCH POLOŽEK PODLE STANDARDU IFRS 9

Dle účetního standardu IFRS 9, mezinárodně platného od 1. ledna 2018, by banky měly při tvorbě opravných položek zohlednit všechny dostupné informace o současném i budoucím makroekonomickém vývoji a jejich vlivu na výši úvěrových rizik příslušných expozic. Za tohoto předpokladu by tak banky měly vytvořit před obratem v hospodářském a finančním cyklu – tj. v období stále ještě příznivých ekonomických podmínkách, kdy jsou obvykle ziskové – adekvátní objem opravných položek, který by umožnil krýt očekávané úvěrové ztráty spojené s dopadem zhoršeného ekonomického vývoje. Na rozdíl od předchozího standardu IAS 39, který byl založen na inherentně procyklickém konceptu vzniklých ztrát⁴⁴, by tak měl mít standard IFRS 9 pozitivní dopad na stabilitu bank v krizových obdobích.

Některé studie nicméně upozorňují na možnost procyklického chování i v případě standardu IFRS 9.⁴⁵ Podle nich nemusí být přístupy bank v růstové fázi cyklu dostatečně vpředhledící a vést k vytvoření vyššího objemu opravných položek, než kolik je nutné ke krytí relativně nízkých úvěrových ztrát plynoucích z příznivých ekonomických podmínek. Příchod náhlé a déletrvajících změny hospodářského a finančního cyklu potom může vyvolat tzv. útesový efekt, tj. situaci, kdy banky budou nuceny vytvořit v relativně krátkém časovém úseku velké množství opravných položek. To se může následně projevit ve skokovém snížení kapitálové přiměřenosti a možné restrikci úvěrové aktivity bank (blíže viz ZFS 2017/2018).

Při úvahách o procykličnosti standardu IFRS 9 je vhodné rozložit faktory ovlivňující tvorbu opravných položek konceptuálně do dvou složek. *Složka úvěrového rizika* portfolia je spojena se zhoršováním kvality stávajícího úvěrového portfolia na základě obvyklých rizikových kritérií (interní ratingy bank, počet dnů po splatnosti apod.). K tvorbě velkého objemu opravných položek může dojít přeřazením výrazné části úvěrového portfolia do kategorie s významným zvýšením úvěrového rizika, tj. přesunem aktiv ze stupně 1 do stupně 2, kdy se mění horizont odhadu očekávané ztráty z jednoho roku na horizont splatnosti úvěru.⁴⁶

Složka očekávaného makroekonomického vývoje je vázaná na promítnutí makroekonomických predikcí do interních modelů úvěrového rizika. K tvorbě velkého objemu opravných položek dojde za situace, kdy se zhoršení makroekonomických podmínek plně promítne do rizikových parametrů v interních modelech bank a návazně do odhadu očekávaných úvěrových ztrát. Zhoršení rizikových parametrů může navíc signalizovat významné navýšení úvěrového rizika a stát se tak samostatným důvodem pro přesun aktiv mezi stupněm 1 a 2, což tvorbu opravných položek dále zvýší. Tato složka tvorby opravných položek vznikla nově se zavedením standardu IFRS 9 – jeho účinnost oproti minulému standardu IAS 39 tak bude do značné míry ovlivněna úspěšností predikcí bank ohledně budoucího makroekonomického vývoje.

44 Blíže viz Beatty A., Liao S. (2011): *Do Delays in Expected Loss Recognition Affect Banks' Willingness to Lend?* Journal of Accounting and Economics 52(1), pp. 1–20. nebo Pool S., Haan de L., Jacobs J. (2015): *Loan Loss Provisioning, Bank Credit and the Real Economy*. Journal of Macroeconomics 45(C), pp. 124–136.

45 Blíže viz Abad J., Suárez J. (2017): *Assessing the cyclical implications of IFRS 9 – a recursive model*, ESRB Occasional Paper No. 12, July nebo Krüger S., Rösch D., Scheule H., (2018): *The impact of loan loss provisioning on bank capital requirements*, Journal of Financial Stability, 36: pp. 114–129.

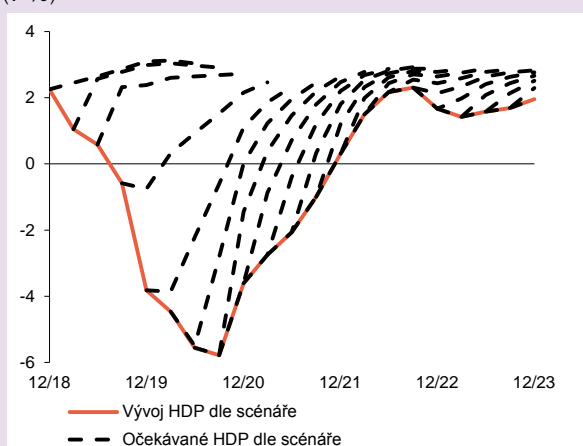
46 K přesunu expozic mezi stupněm 1 a 2 by mělo docházet při významném zhoršení úvěrového rizika, které ovšem není v pokynech IFRS 9 jednoznačně definováno. Pokyny vybízejí pouze k dodržování kritéria 30 dnů po splatnosti expozice.

Predikční modely při odhadování změn v hospodářském cyklu nezřídka selhávají a i po významné změně ekonomických podmínek mají tendenci směřovat zpět k dlouhodobé rovnováze, což se potvrdilo i během minulé krize.⁴⁷ V další části boxu tedy pro posouzení reálného dopadu standardu IFRS 9 uvažujeme scénář, v němž jsou predikční schopnosti bank omezené (tzv. scénář omezené predikční schopnosti). Predikce HDP bank za tohoto scénáře oproti skutečnému vývoji zobrazuje Graf III.1 Box.

Graf III.1 Box

Predikce vývoje HDP dle scénáře omezené predikční schopnosti

(v %)

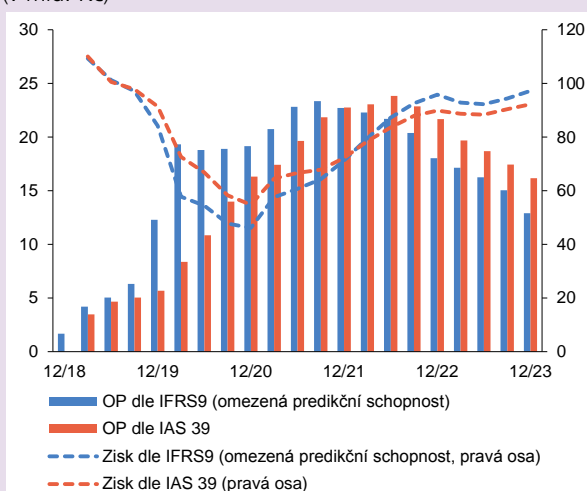
Pramen: ČNB

Pozn.: Hodnoty dle scénáře omezených očekávání byly získány kombinací Základního a Nepříznivého scénáře pro makrozátěžové testy na základě bayesovského usuzování.

Graf III.2 Box

Ilustrativní vývoj tvorby opravných položek a zisku dle standardu IFRS 9 a IAS 39

(v mld. Kč)

Pramen: ČNB

Ve scénáři omezené predikční schopnosti by k náhlému růstu velkého množství opravných položek bank nedošlo okamžitě při změně ekonomických podmínek (viz ZFS 2017/2018), ale až v pokročilé fázi kontrakce cyklu vlivem obou výše zmíněných složek zároveň, neboť banky by zhoršovaly svá očekávání ohledně budoucího makroekonomického vývoje v situaci, kdy by docházelo i ke snižování kvality úvěrového portfolia. Ke zvýšené tvorbě opravných položek by tedy vedl odraz zhoršeného makroekonomického vývoje v rizikových parametrech interních modelů (*složka očekávaného makroekonomického vývoje*) u expozic v daném stupni úvěrového rizika i naplňování kritérií pro přeřazení expozic mezi stupněm 1 a 2 (*složka úvěrového rizika*). Tvorba velkého množství opravných položek by se navíc mohla časově shodovat i s nárůstem rizikových vah v přístupu IRB, což by zvyšovalo kapitálové požadavky. Tento souběh nepříznivých vlivů by na banku působil v období, kdy může docházet ke snižování její ziskovosti i vlivem klesající úvěrové aktivity (Graf III.2 Box). Negativní dopad těchto vlivů by byl významnější v případě déletrvající a hlubší kontrakce cyklu spojené s výrazným propadem ziskovosti.

Složka očekávaného makroekonomického vývoje, která by měla zajistit za příznivých ekonomických podmínek tvorbu opravných položek včas a v dostatečné míře, by při uplatnění scénáře omezené predikční schopnosti nemusela být plně funkční. Standard IFRS 9 by v takovém případě nenaplňoval zamýšlený účel a načasování tvorby opravných položek během finančního a hospodářského cyklu by se nemuselo výrazně lišit od předchozího standardu IAS 39. Rizika

47 Zidong A., Tovar Jalles J., Loungani P. (2018), *How Well Do Economists Forecast Recessions*, IMF WP 18/39.

spojená s omezenou predikční schopností je proto nutné vzít v úvahu nejen při nastavení sazby proticyklické kapitálové rezervy (ZFS 2017/2018), ale i při načasování jejího rozpouštění. Důvodem rozpouštění by měly být mimo jiné i jednoznačné signály o materializaci přijatých rizik, které se promítají do nárůstu opravných položek, rizikových vah a poklesu kapitálového poměru.

3.2.3 Ziskovost a likvidita

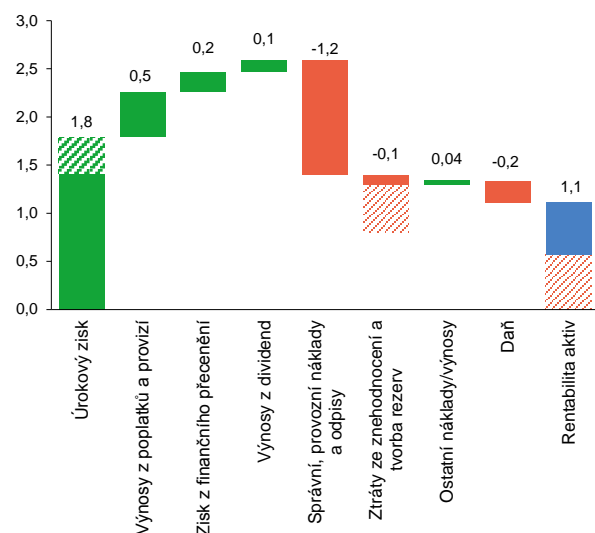
Ziskovost bankovního sektoru zůstává nadále vysoká i vlivem rostoucího úrokového zisku...

Zisk bankovního sektoru ke konci roku 2018 činil 82,1 mld. Kč a oproti předchozímu roku vzrostl o 8,9 %. Rentabilita aktiv zůstala stabilní na úrovni 1,1 %. Mezi skupinami bank však nadále zůstávají značné rozdíly (Graf III.2 CB). Nejvyšší rentabilitu aktiv vykazují velké a střední banky (1,2 %). Rozhodující složkou ziskovosti představuje dlouhodobě úrokový zisk (Graf III.9). Ten meziročně vzrostl o 15,8 %. Zvyšující se podíl na celkovém úrokovém zisku byl zaznamenán u expozic vůči centrální bance (29,6 % celkového úrokového zisku, Graf III.10), k čemuž významně přispělo zvyšování měnověpolitických sazeb. Úrokový zisk pouze z klientských úvěrů meziročně vzrostl o 6,9 %.

Graf III.9

Dekompozice rentability aktiv

(v %)

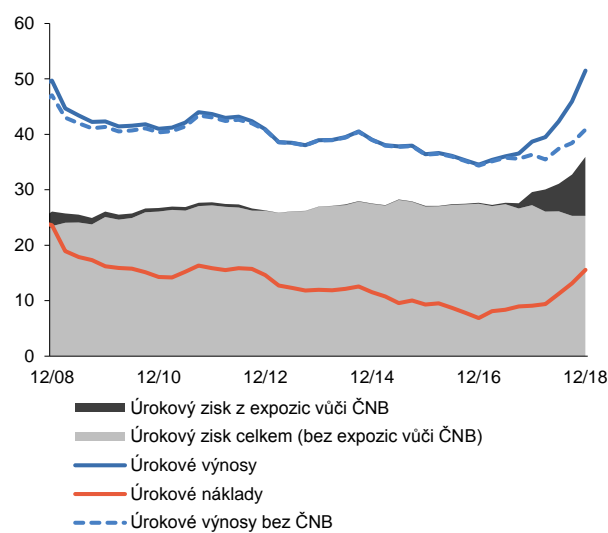
Pramen: ČNB

Pozn.: Uvedená hodnota představuje podíl daného typu výnosu či nákladu k úrovni aktiv. Červená vzorková výplň představuje výši ztrát ze znehodnocení ke čtvrtému čtvrtletí 2009 (nejvyšší úroveň ztrát ze znehodnocení za sledované období) a její případný dopad na rentabilitu aktiv ve čtvrtém čtvrtletí 2018. Zelená vzorková výplň značí podíl úrokového zisku z expozic vůči centrální bance.

Graf III.10

Dekompozice úrokového zisku

(čtvrtletní příspěvek v mld. Kč)

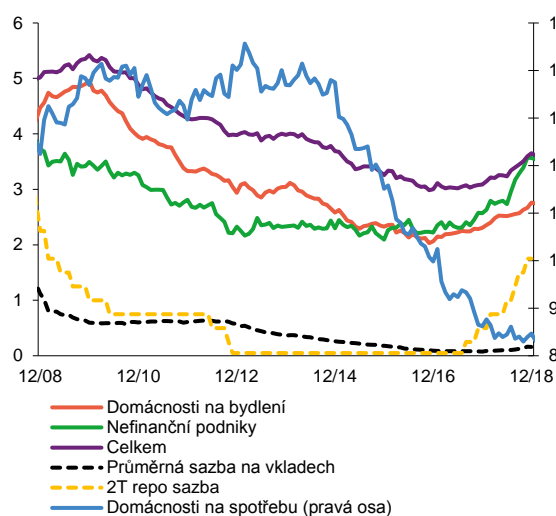
Pramen: ČNB

... ten podporují zvyšující se úrokové marže, které rostou i z důvodu velmi pozvolného růstu depozitních sazeb

V případě úvěrů soukromému sektoru podpořily růst úrokového zisku vedle rostoucího objemu klientských úvěrů (o 7,2 %) i zvyšující se úrokové marže z nových úvěrů (rozdíl mezi úrokovou sazbou z nových úvěrů a vkladů). Souhrnná marže meziročně vzrostla o 0,57 p. b. na 3,65 p. b. Marže meziročně rostly u všech typů úvěrů s výjimkou úvěrů na spotřebu (Graf III.11). Růst marží na jedné straně tlumí přetrvávající konkurenční tlak, na druhou stranu ho podporuje historicky pomalejší transmise měnověpolitických sazeb do depozitních sazeb oproti sazbám z úvěrů. Zatímco 2T repo sazba vzrostla meziročně o 1,25 p. b.,

průměrná sazba z vkladů domácností vzrostla meziročně jen o 0,08 p. b., což souvisí zejména s vysokým podílem vkladů, které domácnosti nadále drží na běžných účtech. Meziroční nárůst depozitních sazeb se významně liší mezi skupinami bank (Graf III.12). Nejvyšší nárůst sazeb vykázaly malé banky (o 0,12 p. b.), které zároveň zaznamenaly nejvyšší tempo růstu objemu depozit (o 14,5 %).

Graf III.11
Úrokové marže domácích bank z nových úvěrů
(v p. b.)

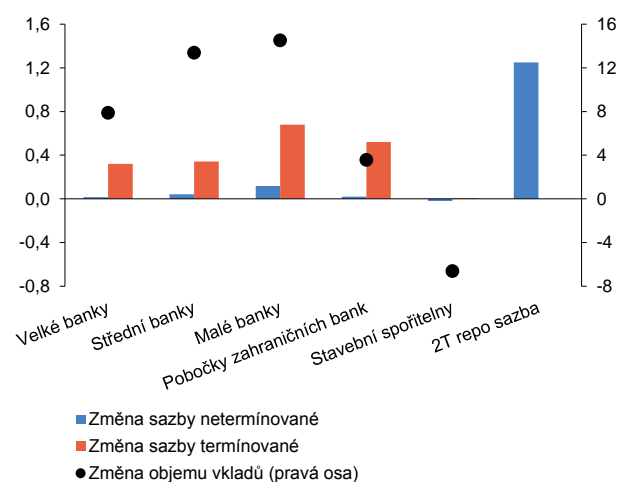

Pramen: ČNB

Pozn.: Marže jsou spočítány jako úvěrové sazby pro dané sektory minus průměrná depozitní sazba. Položka nefinanční podniky nezahrnuje revolvingové úvěry a kreditní karty.

Graf III.12
Meziroční změna depozitních sazeb v porovnání se změnou 2T repo sazby

(v p. b.; pravá osa v mld. Kč)

Pramen: ČNB

Zisk udržuje na vysokých hodnotách také nízká úroveň ztrát ze znehodnocení aktiv

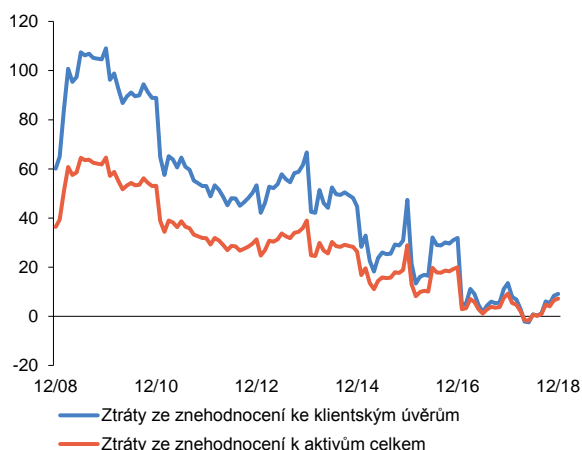
Ziskovost bank ovlivňuje příznivě rovněž pokračující snižování ztrát ze znehodnocení (Graf III.13), které souvisí s cyklickým vývojem ekonomiky, respektive s klesajícím podílem nevykonných úvěrů a opravných položek (viz část 3.2.2, Graf III.5). Současná úroveň opravných položek ovšem nemusí odpovídat reálným dlouhodobým rizikům v případě, že očekávání bank ohledně budoucího ekonomického vývoje jsou příliš optimistická (viz Box 3.2). Riziko pro ziskovost tak představuje zejména nedostatečně anticipovaná změna fáze hospodářského a finančního cyklu. Pokud by se podíl ztrát ze znehodnocení ke klientům zvýšil na úroveň z konce roku 2009⁴⁸, zisk bankovního sektoru by meziročně klesl o 39,6 % na 45,8 mld. Kč. Při současném očištění zisku o veškerý úrokový výnos z expozic vůči centrální bance by se zisk dále snížil na 18,8 mld. Kč. ČNB na tato rizika reaguje postupným zvyšováním sazby proticyklické kapitálové rezervy (část 5.2).

48 Dané období je charakteristické růstem úvěrů se selháním v souvislosti s projevy tzv. Velké recese.

Graf III.13

Ztráta ze znehodnocení aktiv

(v b. b.)

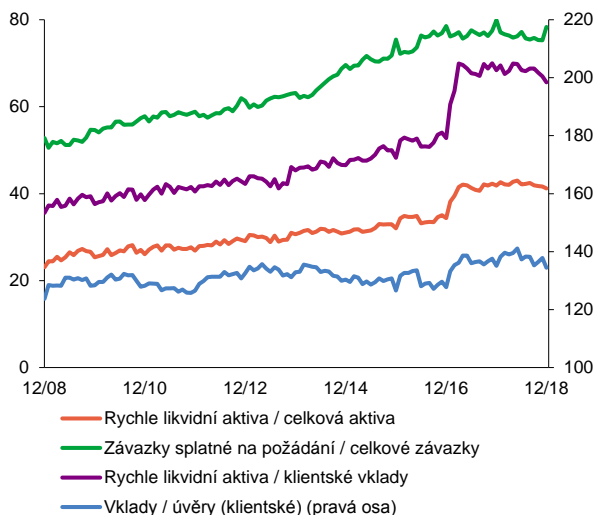

Pramen: ČNB

Graf III.14

Ukazatele likvidity bankovního sektoru

(v %)

Pramen: ČNB

Likviditní pozice zůstává nadále velmi dobrá

Podíl rychle likvidních aktiv k celkovým aktivům sice meziročně klesl o 0,7 p. b., zůstává však na velmi vysoké úrovni 41,6 % (Graf III.14). Z pohledu struktury rychle likvidních aktiv nedošlo k podstatným změnám, nejvýznamnější položkou zůstávají expozice vůči centrální bance (76,7 %) a dále expozice vůči vládě (19,8 %). Dobrou likviditní pozici dokresluje vysoký podíl klientských vkladů k úvěrům (134,5 %) i ukazatel krytí likvidity (LCR). Ten ke konci roku 2018 meziročně vrostl o 7,6 p. b. na 189,9 % a nadále tak významně převyšuje regulatorně požadovanou úroveň 100 % (blíže část 4.2).

3.2.4 Družstevní záložny

Význam segmentu družstevních záložen nadále klesá

Meziroční vývoj sledovaných ukazatelů v rámci segmentu družstevních záložen byl převážně pozitivní, vyjma ukazatelů úvěrového rizika (Tab. III.1). Na konci roku 2018 došlo v segmentu k významné změně, když největší subjekt (Moravský peněžní ústav), který představoval přibližně 46 % jeho aktiv (9,2 mld. Kč), získal bankovní licenci od ČNB. Význam segmentu družstevních záložen tak od roku 2016 po transformaci dvou největších subjektů na banky (CREDITAS v roce 2016, MPÚ v roce 2018) výrazně poklesl, a nemůže být v současné podobě zdrojem systémového rizika.

Tab III.1

Vybrané ukazatele družstevních záložen

(v %; družstevní záložny aktivní k 31. 12. 2018)

	4Q 2016		4Q 2017	4Q 2018	
	včetně CREDITAS	bez CREDITAS		včetně MPÚ	bez MPÚ
Aktiva sektoru (v mld. Kč)	34,2	22,4	23,1	20,2	11,0
Podíl klientských úvěrů se selháním	24,2	30,4	25,3	30,8	27,3
Podíl likvidních aktiv na aktivech celkem	14,9	14,3	17,0	17,4	25,4
Krytí úvěrů se selháním opravnými položkami	19,5	14,7	12,8	10,5	11,1
Kapitálová přiměřenost Tier 1	16,6	17,5	18,6	21,1	23,9
RoE	-0,8	-0,4	-1,1	0,1	-0,4

Pramen: ČNB

Pozn.: Účetní období v rámci segmentu družstevních záložen není pro všechny subjekty sjednocené, proto byly pro některé subjekty příslušné údaje anualizovány.

3.3 NEBANKOVNÍ FINANČNÍ SEKTOR

Nebankovní finanční instituce doplňují spektrum produktů poskytovaných finančním sektorem zejména o tradiční pojistné produkty umožňující zajištění proti životním a neživotním majetkovým rizikům (pojišťovny) a investiční produkty poskytující alternativní možnosti zhodnocení úspor (investiční fondy) či akumulace a zhodnocení úspor na penzi (penzijní společnosti a fondy). Nebankovní poskytovatelé finančních aktiv potom rozšiřují nabídku úvěrových produktů tradičně poskytovaných bankami.

Objem investic spravovaných domácími nebankovními institucemi dále roste...

Zájem domácností o investování svých úspor na finančních trzích byl značný i v roce 2018 (Graf II.17 CB a Graf III.1). Pokračoval růst významu investičních a penzijních fondů, doprovázený meziročním nárůstem aktiv těchto segmentů. Mírný meziroční nárůst aktiv pojišťoven byl způsoben zejména pokračujícím zájmem o produkty neživotního pojištění.

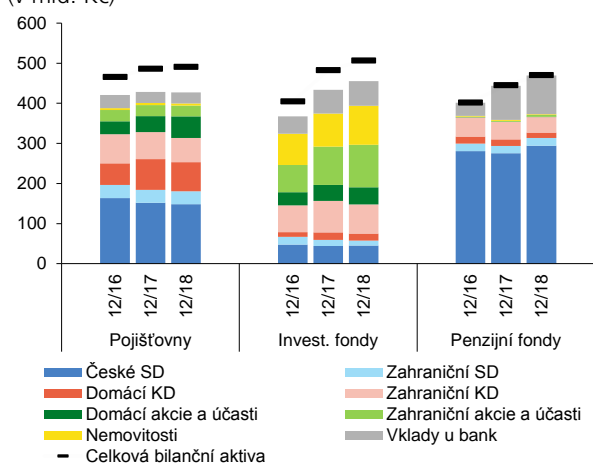
... došlo ke stabilizaci ve vývoji struktury investičních portfolií

V případě investičních fondů nadále v bilancích převažovaly akcie, mírně vzrostl také podíl investic do nemovitostí (Graf III.15). U pojišťoven došlo k růstu přímých účastí v souvislosti s akviziční činností v domácím pojišťovacím sektoru. Meziroční nárůst aktiv penzijních fondů se projevil ve zvýšení objemu držení českých státních dluhopisů. Došlo tak k zastavení trendu poklesu jejich podílu v bilancích domácích institucionálních investorů. To částečně odráželo relativní nárůst atraktivitu českých státních dluhopisů pro domácí investory v důsledku růstu jejich výnosů v průběhu roku 2018 (viz část 2.1). Vzhledem k částečnému opuštění prostředí nízkých výnosů také došlo k oslabení podnětu k „honbě za výnosem“, což se projevilo zastavením růstu podílu korporátních dluhopisů.

Graf III.15

Investiční aktiva domácích institucionálních investorů

(v mld. Kč)

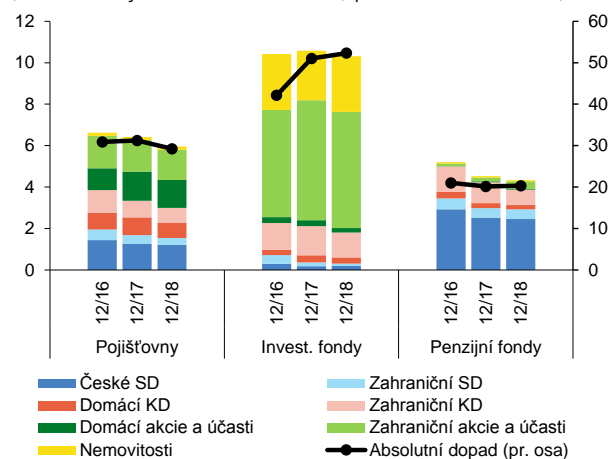
Pramen: ČNB

Pozn.: SD = státní dluhopisy, KD = korporátní dluhopisy včetně hypotečních zástavních listů. Při výpočtu investičních aktiv byl u účastí v investičních fondech aplikován přímo či pomocí aproximace tzv. look-through přístup. To znamená, že tyto účasti byly přiřazeny ke kategoriím finančních aktiv (dluhopisy, akcie a účasti, nemovitosti) v závislosti na složení aktiv daného investičního fondu nebo jeho investičním zaměření.

Graf III.16

Výsledky citlivostní analýzy

(v % celkových investičních aktiv; pravá osa: v mld. Kč)

Pramen: ČNB

Pozn.: SD = státní dluhopisy, KD = korporátní dluhopisy včetně hypotečních zástavních listů. Při výpočtu investičních aktiv byl u účastí v investičních fondech aplikován look-through přístup přímo či pomocí aproximace.

Růst významu investičních produktů vystavuje domácnosti tržnímu riziku...

V případě náhlého nárůstu rizikových premií a následných propadů cen finančních aktiv by mohly domácnosti reagovat na pokles hodnoty svého majetku zvýšenou mírou výpovědi či žádostí o odkup investičních produktů.⁴⁹ Zvýšení intenzity těchto výpovědí by mohlo vést k vyčerpání likviditních rezerv fondů či pojišťoven. Ty by tak na další požadavky o výstup musely reagovat prodejem méně likvidních aktiv. To by mohlo vést k násobení původních propadů cen těchto aktiv a vzniku spirály výpovědí a poklesů cen s potenciálně systémovým rozměrem.

... které je nejvýznamnější u investičních fondů

Možný rozsah propadu hodnoty investičních aktiv v případě naplnění tohoto rizika ČNB zhodnotila pomocí citlivostní analýzy. Jejím cílem nebylo vyhodnocení odolnosti jednotlivých segmentů vůči tržnímu šoku⁵⁰, ale identifikace rozdílů v rizikovosti portfolií jednotlivých segmentů a jejího vývoje v čase. Citlivostní analýza předpokládala naplnění tržních rizik identifikovaných ke konci roku 2018. To znamenalo pokles cen obchodovaných akcií o 30–35 % v závislosti na jejich geografickém umístění a pokles cen nemovitostí o 14 %. Uvažovaný nárůst rizikových premií vedl k poklesu cen dluhopisů o 0,3–30,8 % v závislosti na druhu dluhopisu (státní nebo korporátní), jeho splatnosti, geografickém umístění a ratingu emitenta. Výsledky citlivostní analýzy ukázaly, že nejvíce by tímto propadem byly zasaženy investiční fondy (Graf III.16). Důvodem byl značný objem jimi držovaných akcií, pro které byl v analýze uvažován nejvýznamnější pokles cen. Naplnění uvažovaného rizika ke konci roku 2018 by mělo mírně nižší dopad v porovnání s případným naplněním tohoto rizika v předchozích letech. Důvodem bylo další nezvyšování rizikovosti portfolií a růst relativně bezpečného polštáře v podobě bankovních vkladů (Graf III.15). Také vývoj splatnostní struktury dluhopisů v portfoliích byl z pohledu rizikovosti portfolií příznivý, jelikož průměrná splatnost státních i korporátních dluhopisů v letech 2016–2018 mírně klesala, což vedlo k nižší citlivosti dluhopisových portfolií na úrokový šok (Graf III.3 CB).

... korekce na trzích akcií a dluhopisů v posledních letech nevedly k odlivu investorů

Nedávné zkušenosti s korekcemi na trzích prozatím nenaznačují, že by domácnosti byly významně citlivé na vývoj na finančních trzích. Pokles cen českých státních dluhopisů v návaznosti na zpříšňování měnové politiky ke konci roku 2017 vedl k tržním ztrátám penzijních fondů. Obdobně korekce na akciových trzích v prosinci 2018 způsobila mezičtvrtletní absolutní pokles hodnoty aktiv investičních fondů. To však nevedlo k poklesu zájmu investorů o podíly v těchto fondech (Graf III.17). Tyto zkušenosti nicméně nevyklučují, že v případě významnější korekce či období déletrvajícího poklesu finančních trhů by investoři nezměnili své chování. To dokládá i historická zkušenost z druhé poloviny roku 2008, kdy současný pokles cen finančních aktiv a odliv investorů vedl k poklesu celkových aktiv domácího segmentu fondů kolektivního investování o 29 % (Graf III.4 CB). ČNB proto problematiku systémového rizika spojeného s nebankovním finančním systémem nadále sleduje a zapojuje se do mezinárodních diskusí o možných makroobezřetnostních nástrojích mimo bankovníctví (viz ZFS 2017/2018, část 5.4.5).

49 Toto riziko je nejvyšší pro podíly v investičních fondech. V případě penzijních a pojistných investičních produktů je motivace vypovědět investiční produkt nižší zejména vzhledem ke ztrátě daňového zvýhodnění. V případě finanční nouze v kombinaci s nejistotou ohledně stability poskytovatelů investičních produktů nicméně i v případě penzijních a pojistných produktů riziko nárůstu zájmů o ukončení smluv existuje.

50 Citlivostní analýza nezohledňovala zajištění. V případě pojišťoven byla zahrnuta všechna finanční umístění bez ohledu na to, jestli byl nositelem investičního rizika pojištník nebo pojišťovna. Nebyla uvažována změna ceny finančních aktiv neobchodovaných na finančních trzích s výjimkou nemovitostí. Také nebyl uvažován vliv měnového rizika.

3.3.1 Pojišťovny

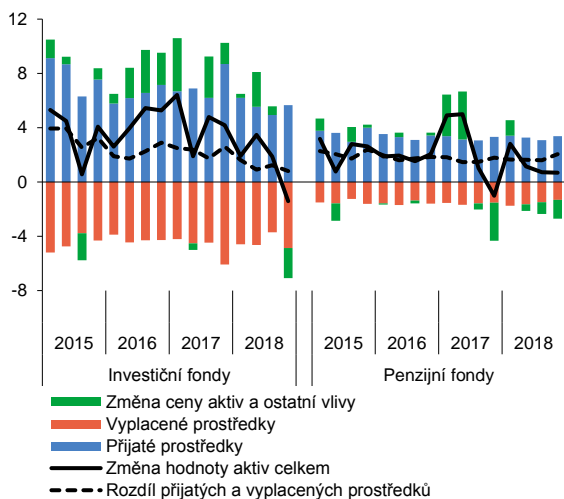
Pojišťovny jako celek zůstaly dostatečně kapitálově vybaveny...

Aktiva pojišťoven meziročně mírně vzrostla o 8 mld. (1,6 %) na 520 mld. Kč. Agregátní poměr použitelného kapitálu pojišťoven⁵¹ k solventnostnímu kapitálovému požadavku (SCR) dosahoval ke konci roku 2018 hodnoty 227 % (meziroční pokles o 8 p. b.). Většina pojišťoven udržovala použitelný kapitál dostatečně vysoko nad SCR (Graf III.18). Hodnota poměru použitelného kapitálu a SCR byla ke konci roku 2018 částečně ovlivněna vývojem na globálních finančních trzích, kde došlo k nárůstu rizikových premií a naopak poklesu očekávání o rychlosti budoucího růstu měnověpolitických sazeb. Tento vývoj (tzv. „double hit“ šok) byl pro pojišťovny nepříznivý, jelikož zpomalení růstu měnověpolitických sazeb vedlo k poklesu dlouhodobých bezrizikových úrokových měr a tedy nárůstu agregátní hodnoty závazků pojišťoven⁵² a naopak růst rizikových premií vyústil v pokles cen finančních aktiv držených pojišťovnami. Vzhledem ke zhoršení výhledu globálního makroekonomického vývoje a nárůstu nejistoty na finančních trzích existuje riziko pokračování tohoto nepříznivého vývoje (viz část 2.1). ČNB proto vývoj hodnoty aktiv a závazků a kapitálovou vybavenost pojišťoven nadále sleduje a ověřuje odolnost pojišťovacího sektoru prostřednictvím dohledových zátěžových testů i nově připraveného makrozátěžového testu (viz část 4.1.2). Výsledky provedených testů ukázaly, že domácí pojišťovací sektor jako celek by zůstal dostatečně kapitálově vybaven i v případě významného šoku typu „double hit“.⁵³

Graf III.17

Rozklad změny hodnoty aktiv investičních a penzijních fondů

(v % celkových aktiv segmentů)

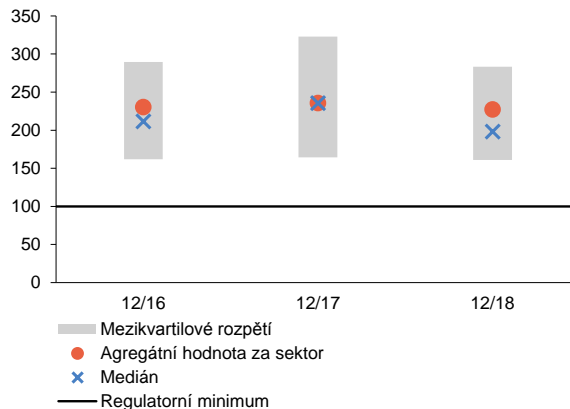
Pramen: ČNB

Pozn.: Hodnoty představují hrubé přijaté i vyplacené prostředky, tj. neočištěné o přesun prostředků mezi fondy.

Graf III.18

Poměr použitelného kapitálu k solventnostnímu kapitálovému požadavku pojišťoven

(v %)

Pramen: ČNB

Pozn.: Do výpočtu nejsou zahrnuty pobočky zahraničních pojišťoven a Exportní garanční a pojišťovací společnost.

51 Bez poboček zahraničních pojišťoven a státní exportní pojišťovny EGAP, jejíž solventnostní pozice je vzhledem ke státním garancím odlišná od zbytku pojišťovacího sektoru.

52 V režimu Solventnost II pojišťovny počítají hodnotu závazků prostřednictvím diskontování budoucích očekávaných peněžních toků. K diskontování slouží bezrizikové výnosové míry odvozené převážně ze sazeb úrokových swapů, jejichž hodnoty jsou úzce spojeny s vývojem současných i očekávaných budoucích měnověpolitických sazeb.

53 Detailní výsledky dohledových zátěžových testů pojišťoven jsou publikovány na webových stránkách ČNB: <https://www.cnb.cz/cs/financni-stabilita/zatezove-testy/>.

... růst aktiv i ziskovosti odrážel dynamický vývoj v neživotním pojištění

Dostatečná kapitálová vybavenost byla nadále podporována ziskovostí sektoru. Agregátní míra výnosu aktiv sektoru meziročně vzrostla o 63 b. b. na 2,84 % (Graf III.5 CB). Nárůst ziskovosti i celkový růst pojišťovacího sektoru měřený objemem předepsaného pojistného byl v roce 2018 způsoben vývojem v neživotním pojištění, pro které objem hrubého předepsaného pojistného meziročně vzrostl o 6 % na 101 mld. Kč, zatímco náklady na pojistné plnění se meziročně nezměnily (Graf III.6 CB). Význam životního pojištění jako celku naopak nadále klesal (meziroční pokles předepsaného pojistného o 3 % na 54 mld. Kč), když pokračoval trend poklesu zájmu ze strany klientů i pojišťoven o pojistné produkty s investiční složkou.

3.3.2 Penzijní společnosti

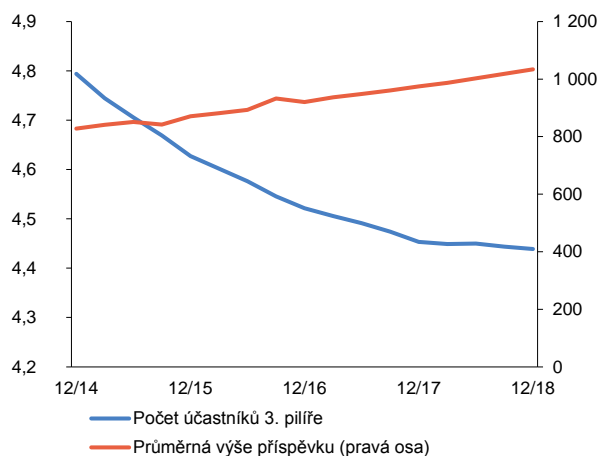
Aktiva spravovaná fondy penzijních společností trvale rostou, role v zajištění na penzi však zůstává omezená

Celková aktiva spravovaná fondy penzijních společností (dále penzijní fondy) k prosinci 2018 meziročně vzrostla o 25 mld. Kč (5,6 %) na 470 mld. Kč. Růst velikosti aktiv byl dán vyššími vklady účastníků oproti vyplaceným dávkám (Graf III.17). V roce 2018 dochází k zastavení dlouhodobého poklesu účastníků a podíl účastníků s příspěvkem zaměstnavatele i průměrná výše příspěvků pokračovaly v trendovém růstu (Graf III.19). Průměrné příspěvky zůstávají poměrně nízké⁵⁴ a vzhledem k vysoké mzdové dynamice v poměru k čisté mzdě meziročně poklesly (na 4,3 %). Převážná většina účastníků (přes 95 % ke konci roku 2018) preferuje jednorázové vyrovnání před pravidelnou výplatou penze. 3. pilíř tak nadále zůstává spíše doplňkovým investičním produktem, jehož zhodnocení pro účastníky je vylepšováno státní podporou a daňově odečitatelnými příspěvky zaměstnavatele.

Graf III.19

Vývoj počtu účastníků a průměrného příspěvku v 3. penzijním pilíři

(v mil.; pravá osa: v Kč měsíčně)

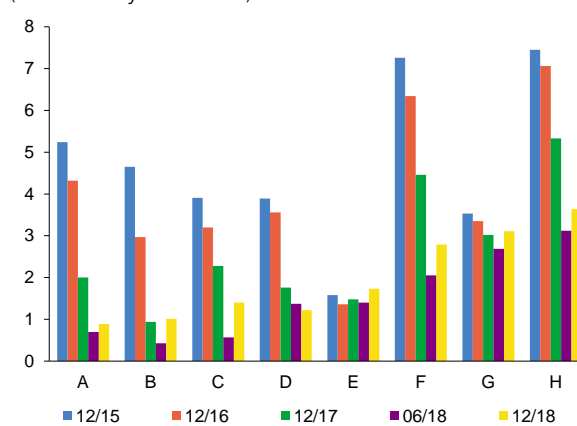
Pramen: ČNB

Pozn.: Počet účastníků zahrnuje účastníky v transformovaných a účastnických fondech. Příspěvky zahrnují příspěvky účastníka, zaměstnavatele i státní podporu. Příspěvky jsou průměrovány za poslední 4 čtvrtletí a jsou vztaheny k průměrnému počtu účastníků za tato čtvrtletí.

Graf III.20

Kombinovaný kapitálový přebytek PS

(v % celkových aktiv TF)

Pramen: ČNB

Pozn.: Písmena značí jednotlivé společnosti. Kombinovaný kapitálový přebytek je součtem kapitálového přebytku (tj. rozdílu kapitálu a kapitálového požadavku) PS a „kapitálu“ (tj. rozdílu mezi aktivy a závazky) TF. Jeho kladnou hodnotu lze interpretovat jako procentní velikost šoku do aktiv TF, který by vedl k poklesu kapitálu PS až na úroveň kapitálového požadavku.

54 Včetně státní podpory činily v roce 2018 pouze 1 034 Kč měsíčně.

Vývoj na finančních trzích nebyl pro penzijní společnosti příznivý

Vývoj cen aktiv nebyl příznivý pro transformované a povinné konzervativní fondy, které drží velkou část portfolia v českých státních dluhopisech, ani pro ostatní účastnické fondy, které mají rizikovější skladbu aktiv. Tržní přecenění snížilo celkovou hodnotu aktiv penzijních fondů o 7,5 mld. Kč. U čtyř transformovaných fondů došlo k poklesu hodnoty aktiv pod hodnotu závazků. Protože zákon zakazuje přenášet tržní ztráty na účastníky, tento rozdíl musel být doplněn ze zdrojů penzijních společností. To vyvolalo u jedné z nich pokles kapitálu pod předepsané regulační minimum a společnost musela svůj kapitál doplňovat.

Velikost transformovaných fondů je přetrvávajícím zdrojem zranitelnosti penzijních společností

ČNB ve svých Zprávách o finanční stabilitě pravidelně upozorňuje na zdroje zranitelnosti penzijních společností. Vhodným měřítkem odolnosti penzijních společností vůči rizikům transformovaných fondů je koncept kombinovaného kapitálového přebytku, který sčítá kapitálový přebytek PS (rozdíl mezi kapitálem a kapitálovými požadavky PS) a „kapitál“ spravovaného TF (rozdíl mezi celkovými aktivy a závazky TF). Z jeho vývoje vyplývá, že i přes dílčí zlepšení v druhé polovině roku 2018 se odolnost penzijních společností meziročně snížila (Graf III.20). Vzhledem k velikosti aktiv transformovaných fondů by méně příznivý vývoj tržních cen mohl vést k vysokému objemu doplňovaných prostředků a problémům penzijních společností s plněním kapitálové přiměřenosti. Vlastníci čtyř společností by museli doplňovat kapitál při poklesu aktiv transformovaných fondů menším než 1,5 %. ČNB situaci monitoruje a s ohroženými společnostmi vede intenzivní dialog ohledně jejich kapitálového plánování.

3.3.3 Investiční fondy

Investiční fondy mohou přispívat k systémovému riziku prostřednictvím násobení poklesů cen aktiv...

Aktiva investičních fondů meziročně vzrostla o 24 mld. (5,0 %) na 507 mld. Kč. Případný pokles hodnoty podílových jednotek a nárůst volatility na trzích může motivovat investory k nárůstu žádostí o odkup podílů. Investiční fondy za účelem uspokojení těchto žádostí musí disponovat dostatečným objemem likvidních aktiv (vklady u bank, státní dluhopisy). V případě, že by fondy nebyly schopny z likvidních rezerv pokrýt odliv zdrojů, musely by přistoupit k prodeji méně likvidních aktiv, tím by mohly dále přispět k poklesu jejich cen a zakládat tak spirálu poklesů cen, odchodů investorů a výprodejů aktiv.⁵⁵ Tato spirála by mohla být dále posílena v případě financování investičních fondů z úvěrových zdrojů.

... systémové riziko plynoucí ze segmentu domácích investičních fondů se nezvýšilo

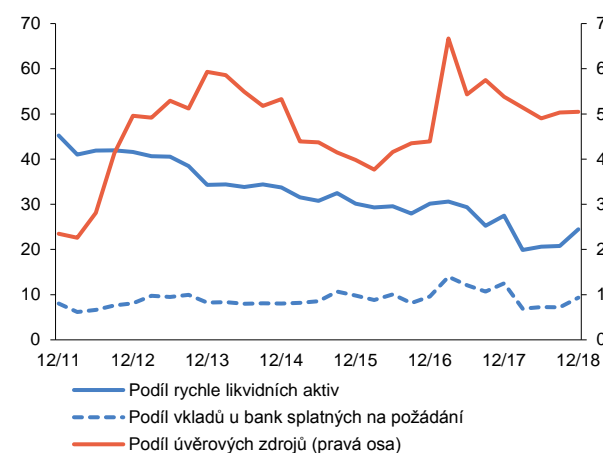
V případě domácích investičních fondů zůstával podíl úvěrových zdrojů nadále nízký, ke konci roku 2018 dosahoval 5 % (Graf III.21). Na druhou stranu došlo k dalšímu poklesu likvidních aktiv, přičemž meziroční pokles o 3 p. b. na 24,5 % byl způsoben zejména snížením objemu vkladů u bank. Dlouhodobý trend poklesu podílu likvidních aktiv v posledních letech souvisel s dynamickým růstem segmentu investičních fondů, které investovaly nové prostředky zejména do akcií. Relativní podíl státních dluhopisů tak klesal, přestože absolutní objem státních dluhopisů držných domácími investičními fondy se významněji neměnil. Vzhledem k tomu, že většina aktiv investičních fondů byla umístěna na vysoce likvidních zahraničních trzích (Graf III.15), riziko vzniku nepříznivé spirály výprodejů aktiv a odchodů investorů zůstávalo nadále nízké. Investiční fondy nicméně mohou v případě nárůstu nejistoty přispět k násobení dílčích rizik na domácím trhu nemovitostí či státních dluhopisů.

⁵⁵ Státní dluhopisy země s nízkým úvěrovým rizikem mohou sloužit jako bezpečné aktivum, lze u nich proto očekávat vysokou poptávku i v obdobích tržních nejistot. Proto jsou zde považovány za likvidní aktivum. Naopak akciové či např. nemovitostní investice mohou být značně ovlivněny nejistotou. Snížená likvidita se neprojevuje nemožností přistoupit k jejich prodeji, ale nárůstem nákladů na tento prodej v podobě vyšších bid-ask spreadů a tedy nižších cen v obdobích tržních nejistot.

Graf III.21

Podíl likvidních aktiv a úvěrových zdrojů investičních fondů

(v % aktiv)

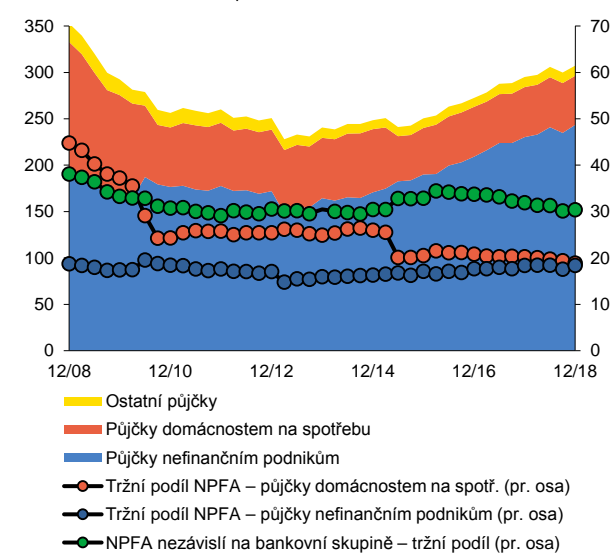
Pramen: ČNB

Pozn.: Rychle likvidní aktiva zahrnují oběživo, pohledávky splatné na požádání (včetně bankovních vkladů) a státní dluhopisy. Podíl rychle likvidních aktiv je vztažen k fondům kolektivního investování, podíl úvěrových zdrojů je vztažen ke všem investičním fondům.

Graf III.22

Půjčky nebankovních poskytovatelů financování aktiv

(stav úvěrů v mld. Kč; pravá osa: v %)

Pramen: ČNB

Pozn.: Tržní podíl NPFA je vztažen k celkovým úvěrům rezidentům poskytnutým bankami a nebankovními zprostředkovateli. Tržní podíl nezávislých NPFA je vztažen pouze k úvěrům rezidentům poskytnutým všemi NPFA.

3.3.4 Nebankovní poskytovatelé financování aktiv

Vývoj tržních podílů a rizikovosti úvěrů nebankovních poskytovatelů je diferencovaný

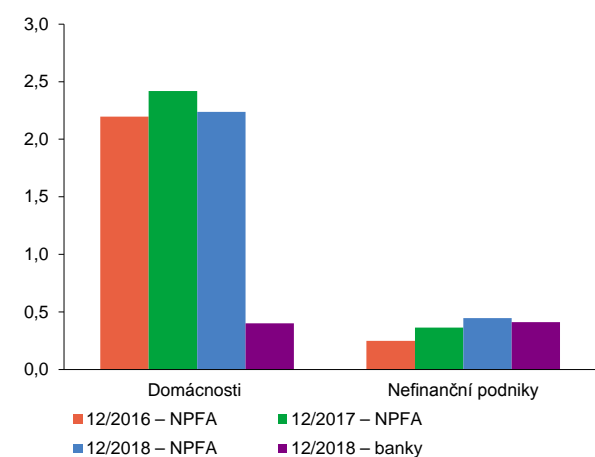
Celkový objem úvěrů poskytnutých nebankovními poskytovateli financování aktiv (NPFA) pokračoval v růstu (meziročně o 12,2 mld. Kč na 307,2 mld. Kč), nicméně s nižší dynamikou než v minulých letech (Graf III.22). Zatímco průměrný meziroční růst v letech 2016 a 2017 činil 8,1 %, v roce 2018 tempo růstu pokleslo na průměrných 5,3 %. K meziročnímu růstu objemu úvěrů poskytnutých NPFA zásadní měrou přispěly podobně jako v minulých letech úvěry nefinančním podnikům (meziroční růst o 5,8 %), naopak objem úvěrů na spotřebu mírně poklesl (o 2 %). Vývoj tržních podílů a rizikovosti úvěrů nebankovních poskytovatelů je v jednotlivých segmentech diferencovaný. Zatímco tržní podíl NPFA na úvěrech poskytnutých nefinančním podnikům po předchozím několikaletém růstu stagnoval, u úvěrů domácnostem (zpravila úvěry na spotřebu) pokračoval trendový pokles z posledních let. Vývoj u úvěrů domácnostem může souviset s dokončením povolovacího procesu k činnosti nebankovního poskytovatele spotřebitelského úvěru od ČNB na základě zákona o spotřebitelském úvěru, který představuje významný krok k transparentnímu tržnímu prostředí spotřebitelských úvěrů a zkvalitnění řízení s nimi souvisejících úvěrových rizik.⁵⁶ Rizikovost měřená 3měsíční mírou selhání poklesla u úvěrů NPFA domácnostem meziročně o 18 b. b. na 2,24 %, naopak u úvěrů NPFA nefinančním podnikům pokračoval trend mírně rostoucí rizikovosti (Graf III.23). Nicméně se nemění dlouhodobější závěr týkající se porovnání rizikovosti úvěrů NPFA a bank: úvěry domácnostem vykazují u NPFA vyšší míru úvěrového rizika, zato u úvěrů nefinančním podnikům lze pozorovat u obou segmentů finančního sektoru v zásadě podobné hodnoty, neboť hlavní součástí úvěrů NPFA nefinančním podnikům (z 85 %) jsou zajištěné úvěry leasingové povahy.

56 V průběhu roku 2018 udělila ČNB oprávnění 87 žadatelům a žádosti dalších společností byly v procesu vyřizování. V návaznosti na udělená oprávnění ČNB zahájila dohledovou a kontrolní činnost, která zahrnuje jak aktivity v podobě tematických šetření na dálku, tak standardní výkon kontrol na místě u dohlížených subjektů.

Graf III.23

3M míra selhání úvěrů poskytnutých NPFA a bankami

(v %)

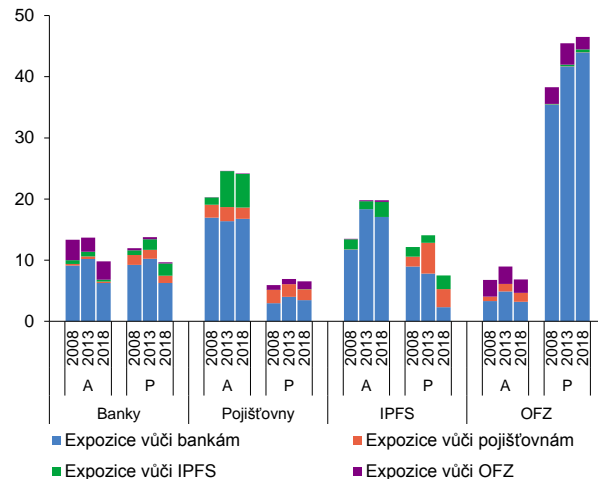
Pramen: CBCB, CNCB, SOLUS, ČNB

Pozn.: Míra selhání úvěrů poskytnutých NPFA domácnostem je spočtena jako průměr z dat z NRKI a SOLUS. Pro nebankovní úvěry nefinančním podnikům je využito pouze NRKI. U domácností se jedná o úvěry na spotřebu.

Graf III.24

Podíl expozic vůči domácím finančním protistranám

(v % finančních aktiv a pasiv segmentů)

Pramen: ČNB

Pozn.: A = aktiva, P = pasiva. IPFS = Investiční a penzijní fondy a společnosti. Segment ostatních finančních zprostředkovatelů (OFZ) zahrnuje zejména NPFA a nebankovní obchodníky s cennými papíry. Hodnoty jsou vždy ke konci daného roku.

3.4 PROPOJENOST FINANČNÍHO SYSTÉMU**Míra přímé bilanční propojenosti v domácím finančním sektoru se nezvýšila**

Domácí banky nadále představovaly hlavní prvek provázanosti segmentů domácího finančního sektoru. Vklady v bankách i v roce 2018 představovaly podstatné likviditní aktivum v bilancích pojišťoven a investičních i penzijních fondů. Důležitou expozicí těchto institucí vůči bankám byly i emitované hypoteční zástavní listy (Graf III.24). Aktivita na domácím mezibankovním trhu meziročně poklesla o 16 mld. Kč, když průměrná hodnota vzájemných expozic domácích bank v podobě vkladů, emitovaných dluhopisů a úvěrů v roce 2018 dosahovala 429 mld. Kč (průměr za jednotlivá čtvrtletí). Na straně aktiv banky představovaly klíčový zdroj financování domácích finančních skupin, důležité byly pro financování ostatních finančních zprostředkovatelů (OFZ, mezi které patří zejména NPFA), jimž ke konci roku 2018 poskytovaly téměř 50 % zdrojů. Nejvýznamnějším článkem bilanční propojenosti mimo bankovníctví byly pojišťovnami držené podíly v domácích investičních fondech, které představovaly přirozený způsob alokace části investičního portfolia pojišťoven. Nadále přetrvávající relativně nízká míra propojenosti naznačuje, že strukturální složka systémového rizika je stabilní a riziko vzniku nákazy napříč segmenty domácího finančního trhu v případě nepříznivého šoku se nezvyšuje.

Hlavním článkem nepřímé propojenosti zůstávají české státní dluhopisy

Segmenty finančního trhu jsou propojeny také nepřímo prostřednictvím držby společných expozic. Nepříznivý šok ovlivňující jeden ze segmentů může motivovat zasažené subjekty k výprodeji finančních aktiv, např. za účelem uspokojení likviditních potřeb či snížení kapitálového požadavku. Pokud se výprodej týká finančních aktiv představujících společné expozice, pokles jejich cen ovlivní ostatní segmenty. V případě domácího finančního trhu společné expozice zahrnovaly zejména české státní dluhopisy (Graf III.15). Možný dopad změny jejich cen na hospodářské výsledky domácích finančních institucí se částečně projevil v letech 2017–2018, kdy nárůst výnosu českých státních dluhopisů odrážející zpříšňování měnové politiky a související pokles cen vedl ke ztrátám v segmentu penzijních fondů. Vzhledem k tomu, že tento vývoj byl postupný a předem očekávaný, nevedl ke vzniku nepříznivé spirály výprodejů. Nicméně v případě, že by došlo k náhlému přecenění českých státních dluhopisů spojenému s nárůstem rizikových prémie a výrazným odlivem zahraničních investorů, by ke vzniku nákazy a násobení původního propadu cen mohlo dojít. ČNB tak nadále považuje riziko skokového přecenění rizikových prémie za významné riziko pro finanční stabilitu.

Banky zůstávají ve svých majetkových skupinách v pozici čistého věřitele...

V roce 2018 došlo k přerušení trendu růstu celkové věřitelské pozice pěti největších domácích bank v rámci svých skupin (Graf III.25). Čistá výše pohledávky za ovládanými subjekty sice meziročně vzrostla o 1,3 mld. Kč na 121,1 mld. Kč, ale vzhledem k relativně vyššímu nárůstu objemu kapitálu poklesla čistá věřitelská pozice v % regulatorního kapitálu domácích bank o 1,3 p. b. na 35,7 % celkového regulatorního kapitálu. Na aktivní straně bankám narostly pohledávky vůči vlastním NPFA (o 19,4 mld. Kč), kteří zůstávají nejvýznamnějším dlužníkem v rámci bankovních skupin (78,1 % všech pohledávek). Vysoká koncentrace pohledávek vůči NPFA je nicméně dlouhodobě stabilní a vzhledem k povaze obchodů ovládaných společností (leasing, faktoring) nezakládá zvýšené riziko. Meziročně rovněž došlo k nárůstu přijaté likvidity od stavebních spořitelů (o 9 mld. Kč). Tato položka tvoří podobně jako v minulých letech nejvýznamnější součást závazků bank v rámci svých skupin (z 76 %), její meziroční nárůst může souviset se změnou vnitroskupinových strategií v oblasti likvidity v důsledku růstu měnověpolitických sazeb.

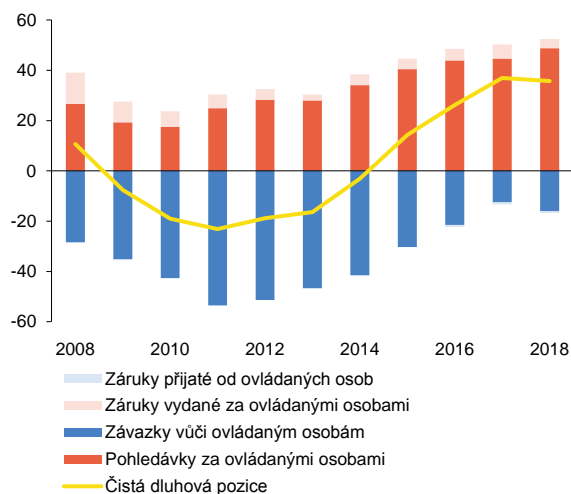
... došlo k přerušení trendu prohlubování čisté dluhové pozice bank vůči nerezidentům

Čistá dluhová pozice tuzemského bankovního sektoru ve vztahu k zahraničí meziročně poklesla o 3,7 mld. Kč na -1078 mld. Kč (Graf III.26). Naproti tomu čistá dluhová pozice pěti největších domácích bank vůči zahraničním mateřským finančním institucím pokračovala v trendu z minulých let a meziročně se prohloubila o 32 p. b. na -236 % regulatorního kapitálu těchto bank. Zatímco vývoj v roce 2017 byl způsoben výrazným růstem vkladů nerezidentů spojeným s očekáváním ukončení kurzového závazku, další prohlubování čisté dluhové pozice významné části bankovního sektoru vůči zahraničí lze přičíst nárůstu měnověpolitických sazeb ČNB, které zvýšilo úrokový zisk z expozic vůči ČNB (Graf III.10).

Graf III.25

Provázanost v rámci domácích bankovních skupin

(v % regulatorního kapitálu domácích mateřských bank)

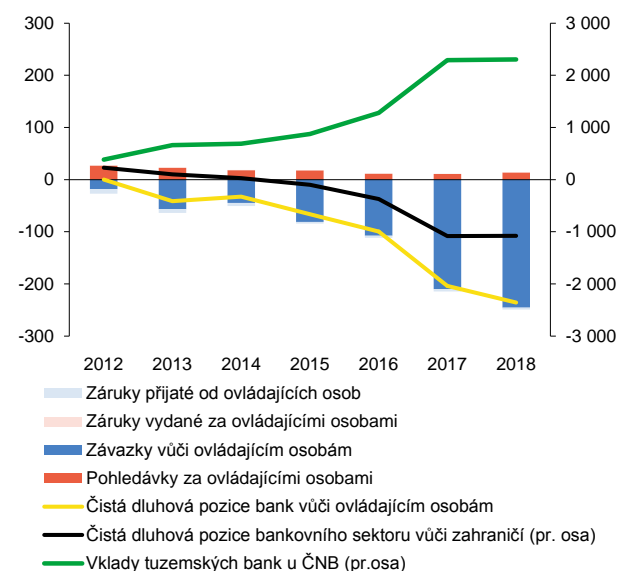

Pramen: Povinné informace k uveřejnění podle vyhlášky 123/2007 a vyhlášky 163/2014
Pozn.: Graf znázorňuje agregátní propojenost největších domácích bank, tj. České spořitelny, ČSOB (mimo Hypoteční banky), Komerční banky a Raiffeisenbank. Unicredit Bank je zahrnuta pouze v obdobích, kdy ovládala subjekty.

Graf III.26

Provázanost ve vztahu k zahraničí

(v % regulatorního kapitálu domácích bank; pravá osa: v mld. Kč)

Pramen: Povinné informace k uveřejnění podle vyhlášky 123/2007 a vyhlášky 163/2014, výroční zprávy bank, ČNB

Pozn.: Graf znázorňuje agregátní úvěrovou propojenost pěti největších domácích bank ve vztahu k jejich mateřským. Čistá dluhová pozice bankovního sektoru představuje čistou celkovou pozici všech bank vůči všem nerezidentům bez započtení účastí.